

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
EBEDİYETE İNTİKALİNİN 74. YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE
ATATÜRK'Ü ANMA TÖRENİ

Millî Kütüphane Konferans Salonu, Ankara, 10 Kasım 2012

Prof. Dr. Derya Örs'ün Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

Değerli Konuklar,

Modern Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, büyük komutan, eşsiz devlet adamı, büyük önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebediyete intikalinin 74. yıldönümü münasebetiyle düzenlenen anma törenini teşrifinizden dolayı duyduğum mutluluğu belirterek sözlerime başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu vesileyle başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, İstiklal savaşı ve terörle mücadele sırasında vatan, millet, devlet ve kutsal değerler uğruna canlarını feda eden aziz şehitlerimizi rahmetle; şanlı gazilerimizi minnet ve şükranla anıyor, muazzez hatıraları önünde saygıyla eğiliyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Her yıl düzenlenen bu anma törenlerinde, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün askerî, siyasî, ilmî ve fikrî şahsiyeti hakkında konuşmalar yapılmakta, onun tükenmek bilmez bir azim ve kararlılıkla bir ömür boyu hizmet ettiği Türk milletine bıraktığı büyük miras bir kez daha bütün ihtişamıyla gözler önüne serilmektedir.

Ben de bugün burada, Mustafa Kemal Atatürk'ün entelektüel şahsiyetinin, bilgi, duygu ve düşünce dünyasının oluşumunda büyük rol oynayan, kendisinden sonraki devlet adamlarına örnek olması ve üzerinde her vesileyle

ısrarla durulması gereken “kitap sevgisi ve kitap okuma alışkanlığı” üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Çok küçük yaşlardan itibaren düzenli okuma ve yazma alışkanlığı edinmiş olan Mustafa Kemal Atatürk, hayatının çeşitli cephelerde savaşlarla geçen en zorlu dönemleri de dâhil olmak üzere ölümüne dek kitap okumaktan, mektup yazmaktan, hatıralarını not etmekten, hatta çeviri ve telif yoluyla eser vermekten hiçbir zaman geri durmamış, bu yüksek meziyeti asla terk etmemeye özen göstermiştir.

Bütün askerî, siyasî ve idarî uğraşlarının yoğunluğu arasında gündelik hayatında kitaba ve okumaya geniş zaman ayıran, okuduğu eserleri işaretleyen, notlar tutan, satır altlarını çizen, eleştirel düşüncelerini yer yer sayfa kenarlarına yazan Atatürk’ün hemen her konuda kitap okuduğu ve çok zengin bir literatür bilgisine sahip olduğu görülmektedir.

Bu okuma, yazma ve eleştirel düşünme alışkanlığı aynı zamanda onun herkesçe bilinen etkili hitabet yeteneğinin de ana kaynağı olmuştur. Türk dilini son derece güzel ve etkili kullanan, olağanüstü geniş bir kelime dağarcığına sahip olan Atatürk, Nutuk adlı eserinde askerî, siyasî ve idarî dehasını sergilediği kadar, Türk dilini kullanmadaki üstün yeteneğini de ispat etmiştir.

Bu konuda yapılan bilimsel çalışmaların verdiği bilgilere göre¹ onun okuduğu kitaplar arasında sözlükler, dil, edebiyat, tarih, coğrafya, hatırat kitapları, siyaset, hukuk, dinler tarihi, eğitim, sosyoloji, etnoloji, etnografi vb. konularda eserler bulunmaktadır.

Anıtkabir Komutanlığı’nın “Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar” adlı 24 ciltten oluşan büyük çalışmasında, Atatürk’ün 1741’i Çankaya’da, 2151’i Anıtkabir’de, 102’si İstanbul Üniversitesi’nde, 3’ü Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi’nde kayıtlı bulunan toplam 3.997 başlık kitabı okuduğu; üstelik bu rakama bir takım

¹ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi ve gerekli kaynakça şu iki eserde geniş şekilde bulunmaktadır. Cezmi Eraslan – Zekiye Eraslan, Atatürk ve Kitap, Atatürk Araştırma Merkezi Ankara 2012; Şerafettin Turan, Atatürk’ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar, 5. Bs., TTK Yayınları, Ankara 2010.

dergi, harita, atlas ve nota albümlerinin dâhil olmadığı belirtilmektedir. Hiç kuşkusuz kayıtlı kitaplar dışında farklı zamanlarda ve mekânlarda okuduğu kitaplar dikkate alındığında bu rakamın mevcudun çok çok üstünde olduğunu tahmin etmek zor olmayacaktır.

İyi öğretmenler elinde yetişen ve her zaman başarılı bir öğrenci olan Mustafa Kemal Atatürk, Türkçe eserlerin yanı sıra çok sayıda Fransızca ve Almanca kitabın bir kısmını doğrudan bir kısmını tercüme yoluyla okumuştur. Onun düşüncelerine şekil veren, askerî, siyasî, idarî ve insanî şahsiyetine etki eden yazarlar arasında başta Namık Kemal, Mehmet Emin Yurdakul, Tevfik Fikret, Abdülhak Hamit, Şehbenderzade Ahmet Hilmi, Ahmet Mithat, Mizancı Murat, Mehmet Enis, Mustafa Celalettin, Celal Nuri, Ziya Gökalp gibi yerli yazar ve düşünürler olmak üzere, Georges Fonsegrive, Alphonse Daudet, Descartes, Kant, Auguste Comte, J.J. Rousseau, Montesquieu, Leon Marillier, Stuart Mill, Ernest Renan, E. Durkheim, Leon Cahun, Deguigne, Leone Caetani, Herbert George Wells, J.A. Gobineau, A.C. Haddon, Eugene Pittard, George Montandon, Edouard Driault, Albert Sorel, Raymond Poincare, Paul Gaultier ve daha burada adını sayamayacağımız yüzlerce isim bulunmaktadır.

Kitapların büyüleyici dünyasından hiçbir zaman ayrılmayan ve belki de yaşadığı türlü zorlukları zaman zaman kitaplarına sığınarak hafifleten ve atlatan Atatürk, sahip olduğu bütün üstün meziyetlerin yanı sıra, bu konudaki tutumuyla da gelecek nesillere örnek olmuş, onların aklın ve bilimin aydınlığında yürümesi için gereken bilim, kültür ve sanat kurumlarını kurmuş, nihayet bütün bu aziz emanetleri Türk milletine armağan ederek aramızdan ayrılmış ve ebediyete intikal etmiştir.

Onun, insan hayatının en önemli faaliyetlerinden birisi olan kitap okuma hususundaki tutumunun, başta devlet adamları olmak üzere, ülke yönetiminde söz sahibi olan genç yaşlı herkes tarafından örnek alınması umuduyla bir kez daha aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım

664 Sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile gerek Yüksek Kurum, gerekse bünyesindeki kurumlar olan Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk Kültür Merkezi, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu için teşkilat yarasından kaynaklı hukukî boşluk giderilmiş; Kanun Hükümünde Kararname'nin öngördüğü ikincil mevzuat hazırlıkları tamamlanmış ve nitelikli insan kaynağının istihdamı ile sonuçlandırılma aşamasına gelinmiştir.

Bu vesileyle sosyal ve beşeri bilimler bütünlüğü içinde Türk dili, tarihi ve kültürü ile Atatürk ve eseri üzerinde özgün bilimsel araştırmalar ve çalışmalar yapılmasını sağlamak görevini, mevcut imkânlar doğrultusunda en iyi şekilde yerine getirmek için çalışacağımızı belirtir, kurumlarımıza verilen her türlü maddi ve manevi destek için Sayın Cumhurbaşkanımıza, Sayın Başbakanımıza ve Başbakan yardımcımız Sayın Bülent Arınç'ın şahsında hükümetimize şükranlarımızı arz ederim.